

STORTINGET

Innst. 319 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:196 S (2024–2025)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Bård Hoksrud, Stig Atle Abrahamsen, Dagfinn Henrik Olsen, Hans Andreas Limi og Himanshu Gulati om valgfritt sidemål

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre valgfritt sidemål som en nasjonal regel i grunnskolen og på videregående skole.
- Stortinget ber regjeringen åpne opp for at kommuner og fylker kan innføre permanente ordninger eller prøveordninger med valgfritt sidemål.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Øystein Mathisen, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Linda Hofstad Helleland og Kari-Anne Jønnes, fra Senterpartiet, Kjerstin Wøyen Funderud og Marit Knutsdatter Strand, fra Fremskrittspartiet,

Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, viser til representantforslaget.

Komiteen viser til at kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun har uttalt seg om forslaget i brev av 24. april 2025. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har invitert til å gi skriftlige høringsinnspill i saken. De skriftlige innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på stortinget.no.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, mener at nynorskens stilling i det norske språk skal styrkes, og at nynorsk språk og kulturuttrykk skal sikres gode utviklingsmuligheter. Flertallet støtter dagens regelverk, som går ut på at elever skal ha opplæring i både bokmål og nynorsk, med mindre de er omfattet av bestemte fritaksgrunner.

Medlemene i komiteen fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre vil visa til språkløva §§ 1 og 4, som begge er tydelege på den jamstilte og likeverdige posisjonen bokmål og nynorsk har i Noreg. Ein føresetnad for dette er at sentrale samfunnsinstitusjonar som til dømes skulen må fungera som berarar av språktradisjonar og som arenaar for forvalting og opplæring i begge skriftspråka. Grunnleggjande sett handlar dette om å gi alle elevar i Noreg ei opplæring som gjer dei til gjengse samfunnsborgarar.

Desse medlemene merkar seg at forslagsstillarane knytter den obligatoriske undervisninga og vurderinga i sidemål til dei alarmerande resultata norske elevar har i lesing, skriving og rekning samt demokrati. For det første er det uklart for desse medlemene korleis opplæring av elevar der sidemålet er på nynorsk, skal vera med på å forklara låge resultat i rekning eller kunnskapar om demokrati. For det andre fører fleispråklegheit i både skrift og tale til betre læring om omgrep og auka bevisstheit om språket si form. Språkleg bevisstheit er igjen viktig for å meistra lese- og skriveopplæring.

Forslagsstillarane legg til grunn at å innføra valfritt sidemål vil frigjera meir tid til fordjuping i sitt hovudmål, for mellom anna å motverka låge resultat i lesing og skriving. Desse medlemene merkar seg at Framstegspartiet i ein artikkel i Aftenposten 3. mai 2025 legg opp til at obligatorisk undervisning i sidemål mellom anna skal erstattast av undervisning i privatøkonomi.

Blant elevar i grunnskulen er det berre 11,2 pst. som nyttar nynorsk som hovudmål, ifølgje tal frå SSB. Ved å fjerna obligatorisk sidemål vil opp mot 9 av 10 norske elevar stå i fare for å ikkje få tilstrekkeleg undervisning i eitt av dei to offisielle norske språka etter språklova. Desse medlemene ser dette som ei klår svekking av norsk språkkultur og -historie og vil difor ikkje røysta for forslaga.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet merker seg statsrådens uttalelse, der det kommer frem at å innføre valgfritt sidemål som en nasjonal regel i grunnskolen og videregående opplæring ikke vil være i samsvar med formålet og ansvaret som følger av språklova, og det offentlige ansvar for å fremme nynorsk som skriftspråk.

Disse medlemmer mener at forslaget om at kommuner og fylker kan innføre permanente ordninger eller prøveordninger med valgfritt sidemål vil være i strid med språklovas formål. Disse medlemmer støtter derfor ikke forslagene.

Komiteens medlemmer fra Høyre deler forslagsstillernes bekymring over den negative utviklingen i skolen, hvor elevenes læringsresultater i lesing, regning og demokrati går ned. Disse medlemmer viser til at 1 av 3 elever sliter med lesing, 1 av 3 sliter med regning og antallet som får tilrettelagt opplæring, øker. God språkmestring er viktig for alle, og disse medlemmer er enige i at det trengs en bedre tilpasning av dagens norskundervisning.

Disse medlemmer viser til at dagens ordning med tre karakterer i norskfaget skaper unødige hindringer for mange elever og gjør at norskfaget utgjør en for stor andel av skolepoengene etter endt grunnskole og en for stor del av vitnemålet etter endt videregående opplæring. Disse medlemmer mener derfor det er

mer hensiktsmessig å redusere antall standpunktkarakterer i norsk, slik at det blir én karakter i norsk skriftlig og én karakter i norsk muntlig i både ungdomsskolen og videregående skole, og å fjerne egen eksamen i sidemål.

Disse medlemmer viser til at språklova fremmer reell likestilling mellom bokmål og nynorsk og sikrer vern og status for de språkene som staten har ansvar for. Disse medlemmer anerkjenner verdien av begge målformer og mener det er viktig at elevene får undervisning i begge målformer. Å redusere antall karakterer vil ikke svekke opplæringen, men tvert imot gi lærerne større fleksibilitet til å tilpasse undervisningen og vektlegge det som gir best språkmestring. I tillegg vil det redusere vurderingspresset på elevene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å redusere antall standpunktkarakterer i norsk, slik at det blir én karakter i norsk skriftlig og én karakter i norsk muntlig i både ungdomsskolen og videregående skole, og fjerne egen eksamen i sidemål.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet er ikke enige med forslagsstillerne i at sidemål bør gjøres valgfritt i grunnskolen og videregående skole. Disse medlemmer viser til at både nynorsk og bokmål er likestilte målformer i Norge, og at det er viktig at begge skrifttradisjonene sikres. Dette innebærer at det skal være obligatorisk opplæring i begge målformer på ungdomstrinnet og i videregående skole, med egen standpunktkarakter og eksamen i både hoved- og sidemål. Yrkesfagene er unntatt fra denne regelen. Disse medlemmer ønsker også å styrke det nynorske skriftspråket og sikre tilstrekkelige midler til utviklingen av nynorske læremidler.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til representantforslaget og begrunnelsen der og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre valgfritt sidemål som en nasjonal regel i grunnskolen og på videregående skole.»

«Stortinget ber regjeringen åpne opp for at kommuner og fylker kan innføre permanente ordninger eller prøveordninger med valgfritt sidemål.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å redusere antall standpunktkarakterer i norsk, slik at det blir én karakter i norsk skriftlig og én karakter i norsk

mundtlig i både ungdomsskolen og videregående skole, og fjerne egen eksamen i sidemål.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre valgfritt sidemål som en nasjonal regel i grunnskolen og på videregående skole.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen åpne opp for at kommuner og fylker kan innføre permanente ordninger eller prøveordninger med valgfritt sidemål.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:196 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Bård Hoksrud, Stig Atle Abrahamsen, Dagfinn Henrik Olsen, Hans Andreas Limi og Himanshu Gulati om valgfritt sidemål – vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 15. mai 2025

Hege Bae Nyholt

leder

Kari-Anne Jønnes

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/2411-

Dato
24. april 2025

Representantforslag nr. 8:196 S (2024-2025) om valgfritt sidemål

Jeg viser til representantforslag fra representantene Erlend Wiborg, Bård Hoksrud, Stig Atle Abrahamsen, Dagfinn Henrik Olsen, Hans Andreas Limi og Himanshu Gulati om valgfritt sidemål.

Opplæringsloven er en sentral lov for å ivareta de språkpolitiske målene som ligger til grunn i språkloven. Språkloven skal sikre at norsk språk brukes i alle samfunnsområder, den skal fremme reell likestilling mellom bokmål og nynorsk og sikre vern og status for de språkene som staten har ansvar for. Det innebærer at endringer i lovverket ikke må redusere posisjonen til nynorsk som skriftspråk eller redusere mindretallsrettigheter eller rettigheter minoriteter har knyttet til språk.

Opplæringsloven har flere regler om skriftspråk, som innebærer individuelle rettigheter for elevene, og plikter for kommunene og fylkeskommunene. Elevene skal ha opplæring i både bokmål og nynorsk, med mindre de er omfattet av bestemte fritaksgrunner. Elever på 1. til 7. trinn skal i det skriftlige arbeidet bruke det skriftspråket som kommunen har vedtatt som hovedmål for skolen, men det er foreldrene som velger om elevens læremidler skal være på bokmål eller nynorsk. Når elevene begynner på ungdomstrinnet kan de selv velge om de vil bruke bokmål eller nynorsk som hovedmål, og om læremidlene deres skal være på bokmål eller nynorsk. Det er tilsvarende regler for den videregående opplæringen. Når minst ti elever på 1. til 10. trinn i en kommune ønsker et annet skriftspråk som hovedmål enn det kommunen har valgt for skolen, har de rett til å få opplæring i egen gruppe.

Det er i dag ikke mulig for kommuner og fylkeskommuner å innføre permanente ordninger med valgfritt sidemål. Jeg mener at et forslag som innebærer å innføre valgfritt sidemål som en nasjonal regel i grunnskolen og i videregående opplæring ikke vil være i samsvar med

formålet og ansvaret som følger av språkloven, og det offentliges ansvar for å fremme nynorsk som skriftspråk. En slik mulighet for kommunene og fylkeskommunene til å ha varige ordninger med valgfritt sidemål på samme måte vil etter min mening være i strid med norsk språkpolitikk. Jeg ser følgelig ikke grunn til å fremme et slikt forslag. Alle elever skal ha kompetanse til å lese og skrive på begge skriftspråk etter fullført videregående opplæring, og elevene må være forberedt på at det stilles krav til å beherske og bruke begge skriftspråkene i både videre utdanning og i arbeidslivet.

Unntak fra regler i opplæringsloven krever særskilt hjemmel. Reglene om forsøk gir muligheter for unntak fra opplæringsloven eller andre regler gitt med hjemmel i loven. Både kommuner og fylkeskommuner kan søke Utdanningsdirektoratet om slike forsøk. Forsøk skal være tidsavgrensede, etisk forsvarlige, godt faglig underbygget og de må ikke svekke elevenes grunnleggende rettigheter etter loven. Søknader om forsøk vurderes opp mot disse standardene, og søknader knyttet til sidemål vurderes også opp mot formålet og ansvaret som følger av språkloven. Jeg gjør imidlertid oppmerksom på at to fylkeskommuner nylig har søkt om, og fått avslag på, søknader om forsøk med valgfritt sidemål i videregående opplæring.

Med hilsen

Kari Nessa Nordtun

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådens signatur

